

ДОСЛІДЖЕННЯ СТОСУНКІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПОДРУЖНІХ ПАРАХ

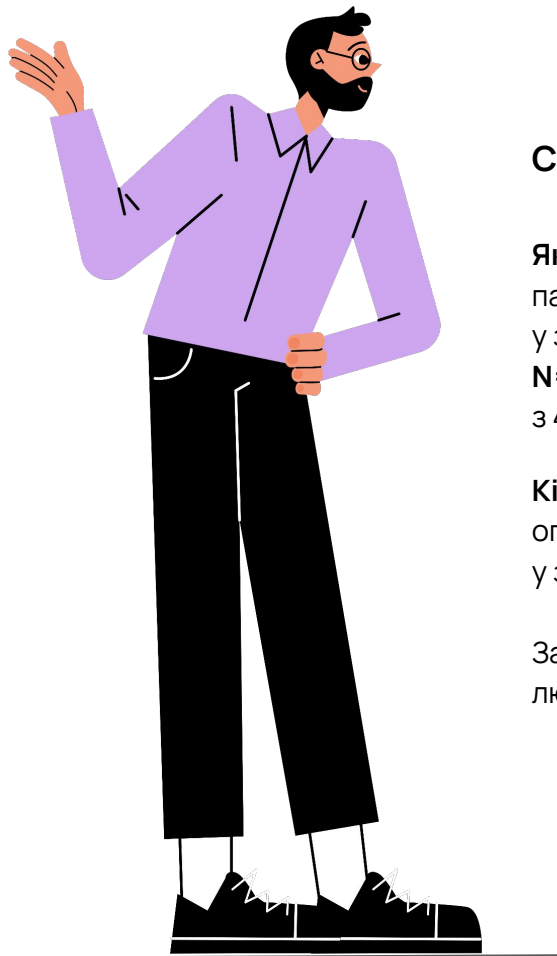

Посольство
Великої Британії
в Україні

Дослідження проведено UNFPA, Фондом ООН у галузі народонаселення в Україні в межах проєкту **«EMBRACE: Посилення національних і регіональних механізмів побудови адаптивної, підзвітної та економічно ефективної системи протидії та запобігання гендерно зумовленому насильству»** за фінансової підтримки уряду Великої Британії. Матеріали, висновки та рекомендації звіту не є відображенням офіційної позиції UNFPA та уряду Великої Британії в Україні.

Дослідження проведено Ipsos Україна.

Складові дослідження:

Якісний компонент – глибинні інтерв'ю з парами (обом партнерами з пари, але окремо з кожним), що перебувають у зареєстрованому шлюбі на різних етапах шлюбного життя. **N=24** (представники 12 подружніх пар, по 3 пари на кожному з 4-х етапів шлюбу).

Кількісний компонент – загальнонаціональне онлайн-опитування осіб віком від 18 до 59 років, які перебувають у зареєстрованому шлюбі. **N=1000**.

Загалом якісний етап було реалізовано протягом жовтня 2021 – лютого 2022 р., самі глибинні інтерв'ю проводились 18–24 грудня 2021 р.

Цільові групи:

Чоловіки та жінки віком 18-59 років, які перебувають у зареєстрованому шлюбі.

Географічне охоплення:

Вся територія України, крім територій, непідконтрольних Уряду станом на 23.02.2022.

Основні дослідницькі питання:

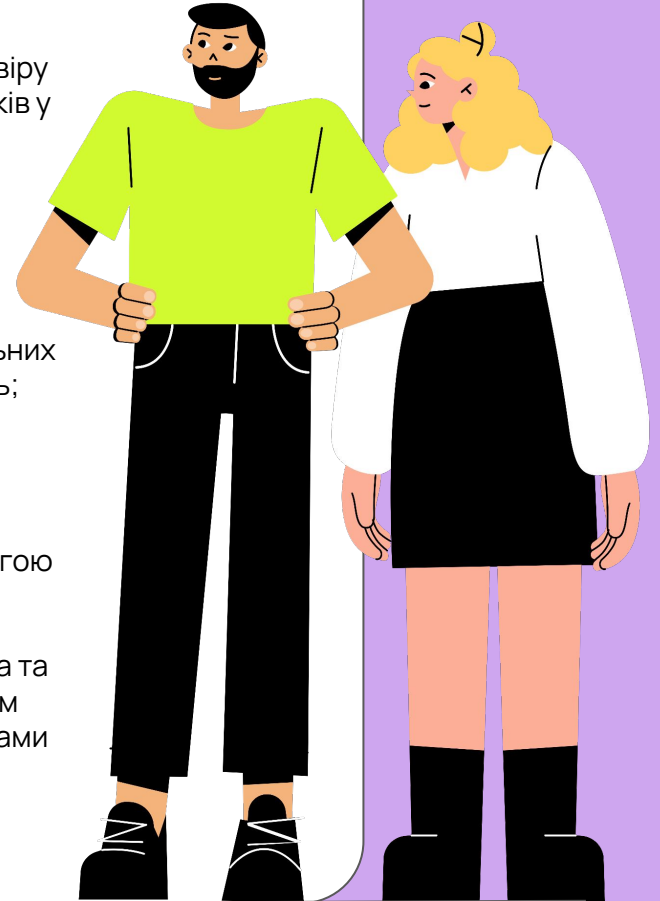
1. Наскільки люди здатні розпізнавати види насильства?
2. Наскільки поширеними є прояви насильницьких / токсичних стосунків?
3. Якими є патерни поведінки у ситуаціях насильства?
4. Якою є зацікавленість щодо покращення стосунків?

Здорові стосунки передбачають взаємну повагу партнерів; довіру та чесність; здорову комунікацію; наявність соціальних стосунків у кожного з партнерів; спільне прийняття фінансових рішень; узгоджені сексуальні стосунки. Здорові стосунки не містять проявів насильства.

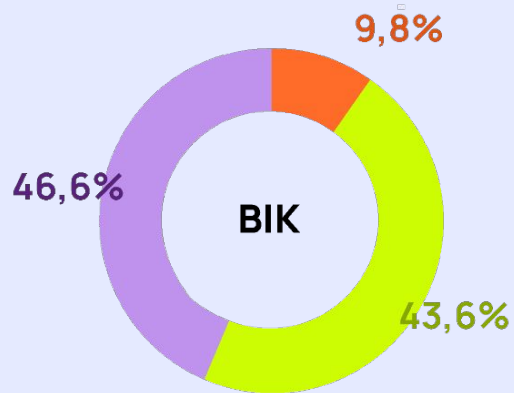
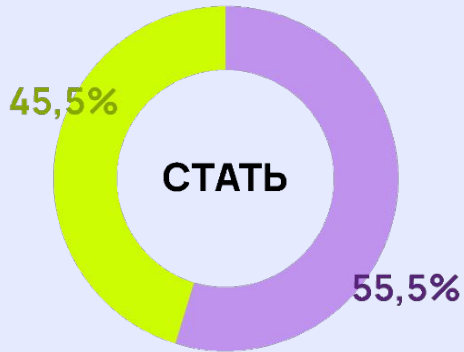
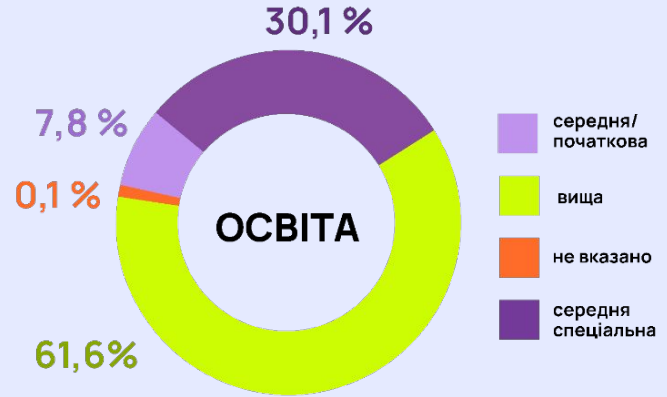
Токсичні (нездорові) стосунки характеризуються нестачею взаємоповаги; неповною довірою один до одного; однобічною комунікацією чи відсутністю комунікації; залежністю від соціальних стосунків партнера; однобічністю прийняття фінансових рішень; сексуальними стосунками з елементами примусу. Токсичні (нездорові) стосунки містять прояви насильства в деяких аспектах.

Насильницькі (аб'юзивні) стосунки характеризуються неповагою до емоцій, думок або фізичної безпеки партнера; недовірою та намаганням контролювати життя партнера; комунікацією, побудованою на зневажанні партнера; залежністю від партнера та відсутністю спілкування поза межами шлюбу; повним контролем одного партнера над фінансами іншого; сексуальними стосунками без згоди.

СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

96,6% опитаних проживають разом із чоловіком / дружиною,
3,4% проживають окремо з різних причин

СТАДІЯ ШЛЮБУ

Стадія шлюбу була розрахована на етапі обробки даних на основі відповідей про тривалість шлюбу, наявність та вік дітей. Згідно з методологією дослідження були виділені такі етапи подружнього життя:

- 1. Новостворене подружжя** — подружжя, що проживає в шлюбі менше 5 років та не має спільних дітей (незалежно від наявності попередніх шлюбів та дітей у попередніх шлюбах).
- 2. Етап народження першої дитини** — подружжя має спільну старшу дитину дошкільного віку.
- 3. Етап стабілізації або зрілого шлюбу** — етап від початку шкільного віку спільної старшої дитини до моменту, коли наймолодша спільна дитина досягла повноліття або поїхала з дому.
- 4. Етап «порожнього гнізда»** — етап з моменту, коли наймолодша спільна дитина досягла повноліття або поїхала з дому.
- 5. Невизначений етап** — всі інші варіанти (наприклад, подружжя, яке проживає в шлюбі більше 5 років, не маючи спільних дітей).

ТЕНДЕНЦІЇ СТОСОВНО ШЛЮБУ

● Середній вік вступу до поточного шлюбу – в середньому 26 років.

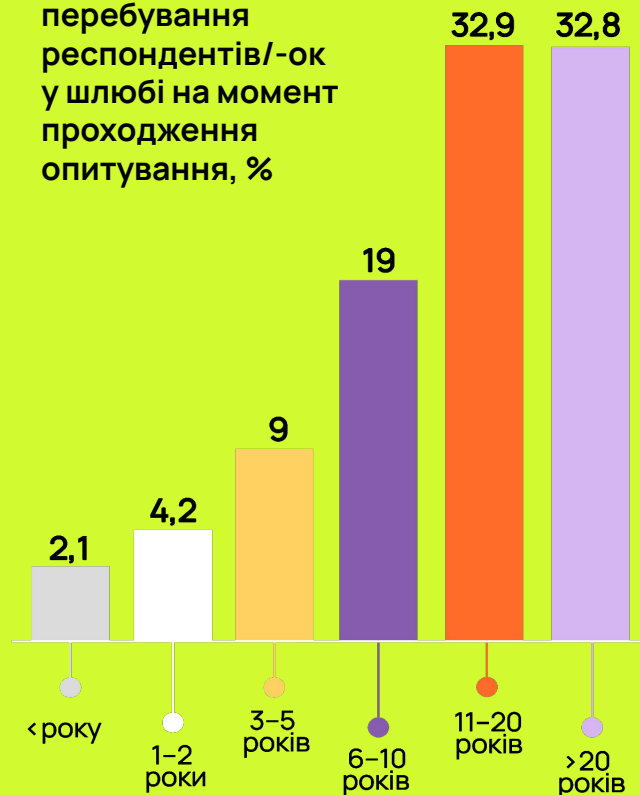
● У віці 18-22 роки (вік навчання та отримання професії) укладають шлюб 22,4% чоловіків та 43,4% жінок. Такий розрив надалі сприяє гендерній нерівності та економічній вразливості жінки.

● Перебували в іншому шлюбі до цього – 17,7%.

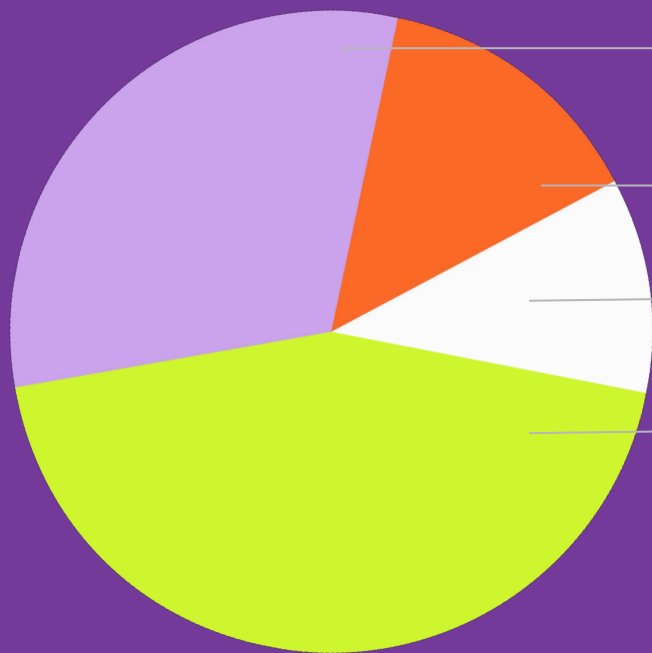
● Серед респондентів, які перебувають у повторному шлюбі, набагато більше тих, які спочатку живуть у цивільному шлюбі з нинішнім чоловіком / дружиною – 58,5%.

● Водночас серед тих, в кого шлюб перший, тільки третина (34,9%) жила перед цим у цивільному шлюбі. Очевидно, невдалий попередній шлюб(-и) змушує людину надалі ретельніше перевіряти стосунки перед одруженням із майбутнім чоловіком/дружиною.

Тривалість перебування респондентів/-ок у шлюбі на момент проходження опитування, %

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЖИТТЯМ І СТОСУНКАМИ ТА ДИНАМІКА ЗМІН У ПОДРУЖНІХ СТОСУНКАХ

Близько третини респондентів (**30,1%**) вважає, що стосунки покращилися,

13,4% – не змінилися,

10,4% – погіршилися.

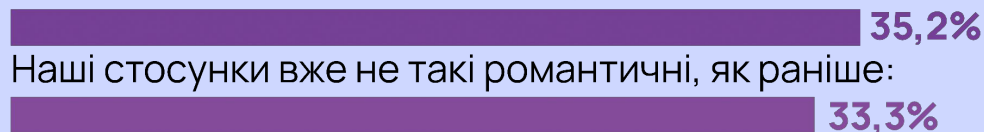
42,8% респондентів вважають, що стосунки стали в чомусь краще, а в чомусь гірше, і це найпопулярніша відповідь.

І жінки, і чоловіки оцінюють динаміку подружніх стосунків однаково.

ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЖИТТЯМ І СТОСУНКАМИ ТА ДИНАМІКА ЗМІН У ПОДРУЖНІХ СТОСУНКАХ

Проблеми у подружніх стосунках, які турбують найбільше:

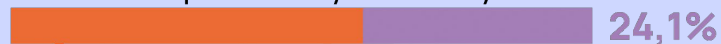
Наші доходи недостатні для нормального життя:

Наші стосунки вже не такі романтичні, як раніше:

Жодних проблем у нашому шлюбі немає:

● Даний варіант частіше обирали чоловіки (28,2%), ніж жінки (20,8%).

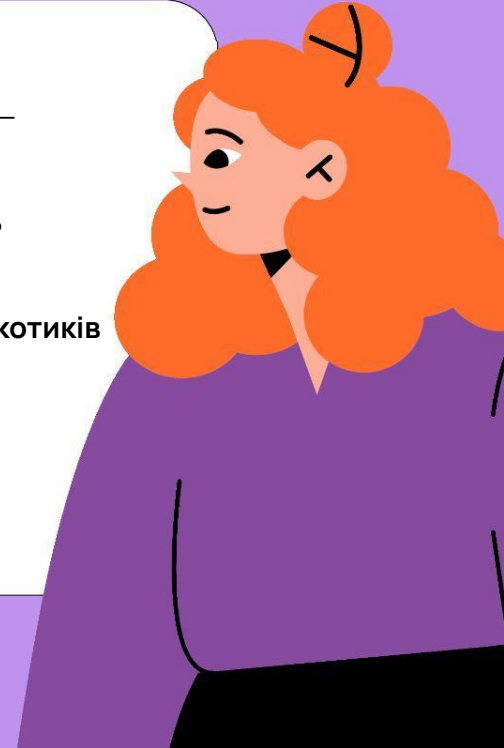
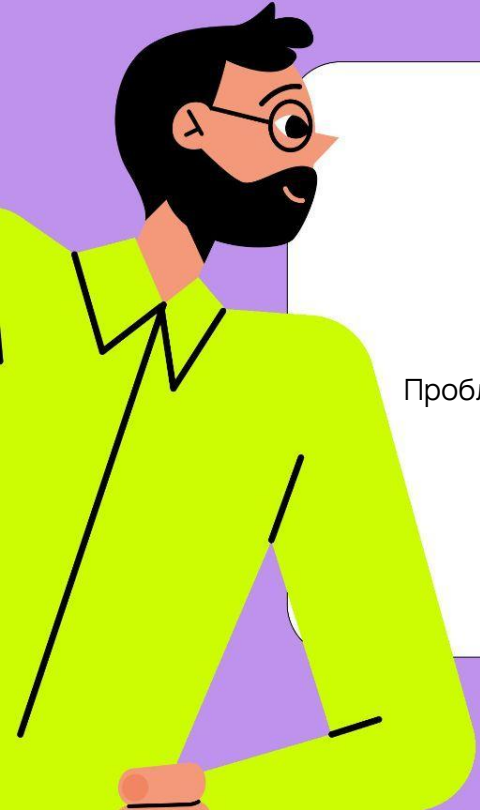
Значні відмінності за статтю мають такі відповіді:

«Мій чоловік / дружина приділяє мало уваги родині (та дітям)» —
6% чоловіків та 15,4% жінок визначають як проблему.

«Мій чоловік / дружина не хоче брати на себе відповідальність
за важливі рішення» — 3,1% чоловіків та 13,6% жінок.

Проблема схильності партнера (-ки) до залежності від алкоголю/наркотиків
турбує 2,7% чоловіків та кожену дев'яту (11,4%) жінку.

«Я не відчуваю себе в психологічній безпеці» —
3,6% чоловіків та 8,7% жінок.

ЗДОРОВІ СТОСУНКИ

ЩО ТАКЕ ЗДОРОВІ СТОСУНКИ?

Респонденти в цілому трактують здорові стосунки як рівноправні та партнерські. Найчастіше головною ознакою здорових стосунків називалися довіра, взаєморозуміння та повага.

щирість вірність любов / кохання
турбота секс довіра повага
підтримка
взаєморозуміння чесність
відвертість

21,9% чоловіків не дав жодної характеристики здорових стосунків, серед жінок – 7,4%.

Повертаючись до гендерних відмінностей, зазначимо, що жінки більше схильні рефлексувати на тему подружніх стосунків, відтак не стало несподіванкою, що втричі більша кількість тих, хто не надав відповіді – чоловіки.

ЩО ТАКЕ ЗДОРОВІ СТОСУНКИ?

Маючи можливість обрати всі п'ятнадцять наведених альтернатив, респонденти в середньому обирали **9,8** (чоловіки – 9,4, жінки – 10,1) **альтернатив**.

Найбільший розрив між відповідями чоловіків та жінок, близько 10%, можна побачити при виборі альтернатив «**турбота та підтримка**» (78,6% серед чоловіків та 89,0% серед жінок) та «**можливість побути на самоті**» (30,4% проти 40,0%).

Загалом суттєвими характеристиками здорових подружніх стосунків респонденти обрали ті, які стосуються взаємодії.

Відповіді, що стосуються власної особистості, її розвитку та збереження кордонів, отримали менше половини ствердних відповідей.

НАСКІЛЬКИ ПОШИРЕНІ ЗДОРОВІ СТОСУНКИ?

Розрахунки наведенні на основі розробленого **індексу здорових стосунків**, який приймає три значення: здорові, майже здорові та нездорові. До «здорових стосунків» були віднесені ті анкети, де спостерігалось повне погодження з усіма твердженнями, до «майже здорових» — погодження або скоріше погодження, до «нездорових» — ті анкети, де були наявні непогодження з твердженнями. Жорсткі умови для отримання статусу «здорові стосунки» були задані навмисно, враховуючи те, що респонденти в цьому блоці схильні казати про свої стосунки краще, ніж це є насправді.

Важлива закономірність: здорові стосунки не пов'язані з етапом шлюбу та іншими соціально-демографічними показниками, окрім матеріального стану. Вищий дохід пов'язаний з більшою поширеністю здорових подружніх стосунків, а низький — нездорових.

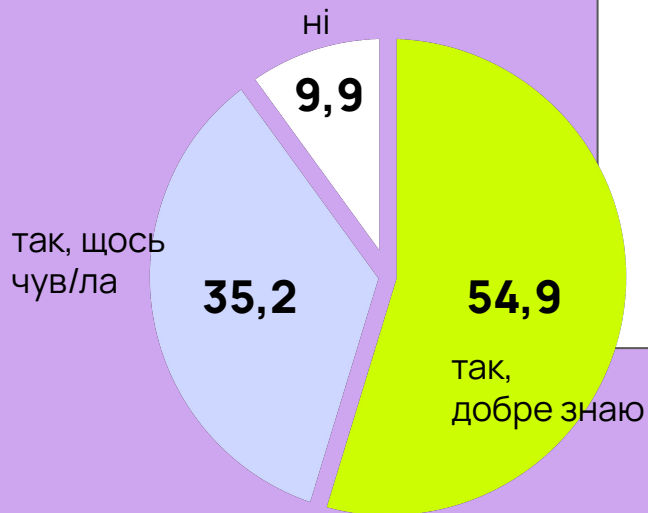

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Чи знаєте ви, що таке домашнє насильство, %

У чому, на вашу думку, проявляється домашнє насильство у стосунках чоловіка та жінки? (відкрите запитання)

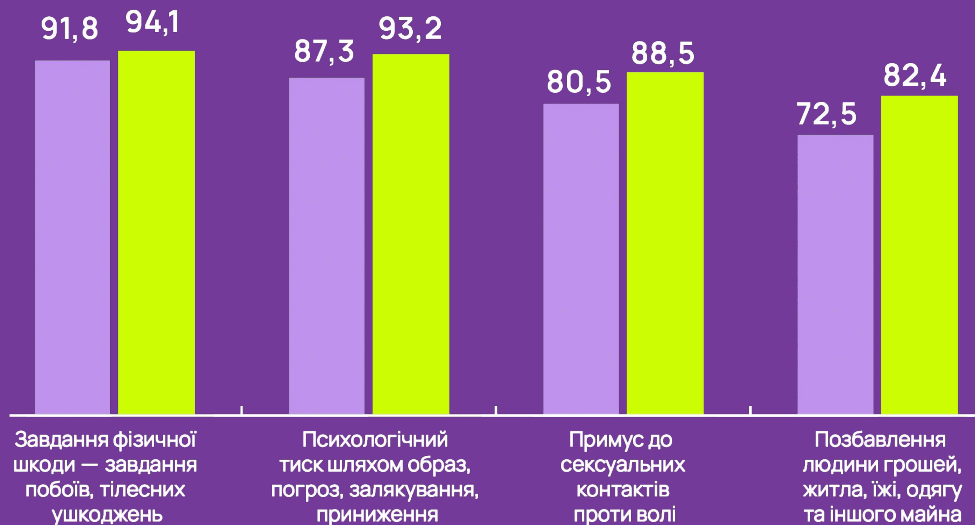
Відкриті відповіді на це питання можна розділити на декілька категорій:

Всупереч гіпотезі про те, що в основному респонденти ідентифікують фізичне насильство, серед відповідей переважали ті, що стосуються психологічного насильства (61,7%). Фізичне насильство займає чверть (25,8%) усіх згадувань. Економічне та сексуальне насильство ідентифікуються значно гірше та займає лише 2,7% та 2,5% всіх відповідей.

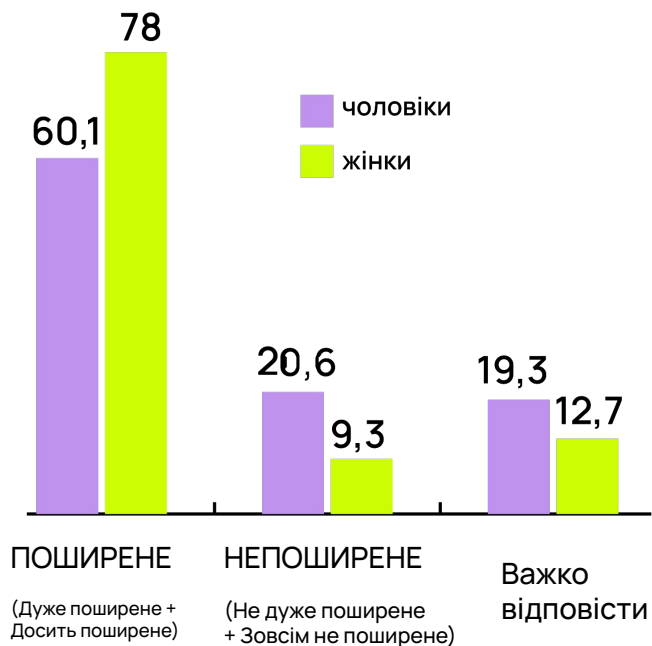
У чому, на вашу думку, проявляється домашнє насильство у стосунках чоловіка та жінки, % (закрите запитання)

■ чоловіки ■ жінки

ПОШИРЕНІСТЬ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Наскільки поширеним є домашнє насильство?, %

Чи відомі вам випадки насильницьких подружніх стосунків серед ваших близьких, родичів, друзів, знайомих, сусідів, колег?, %

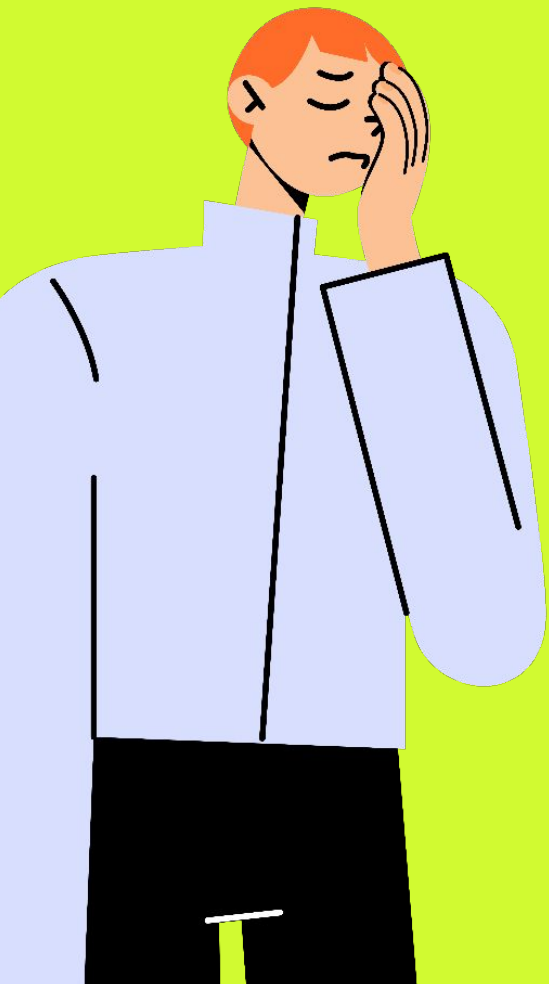
ТАК, серед родичів 20.0

ТАК, серед друзів 18.9

ТАК, серед колег, сусідів, знайомих 35.3

НІ, НЕ ВІДОМІ 34.5

Частіше повідомляють про випадки насильства серед родичів та серед друзів ті, в кого вже не перший шлюб, ті, хто був у цивільному шлюбі та ті, чиї батьки не у шлюбі. Жінки значущо частіше за чоловіків кажуть про те, що їм відомі випадки насильницьких стосунків. Більшість учасників глибоких інтерв'ю (три чверті чоловіків та половина жінок) стикалися із ситуацією домашнього насильства у подружніх стосунках у своєму близькому колі (родичі, друзі, знайомі, сусіди). У всіх описаних учасниками випадках відбувалося насильство з боку чоловіка по відношенню до жінки.

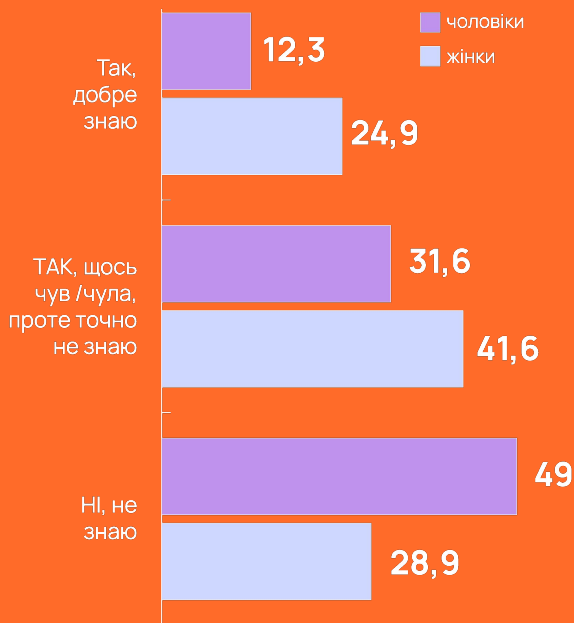

ТОКСИЧНІ СТОСУНКИ

УЯВЛЕННЯ ПРО ТОКСИЧНІ СТОСУНКИ

Чи знаєте ви, що таке «токсині подружні стосунки», %

Як кількісне опитування, так і глибинні інтерв'ю свідчать, що жінки краще розуміють зміст поняття «токсичні стосунки».

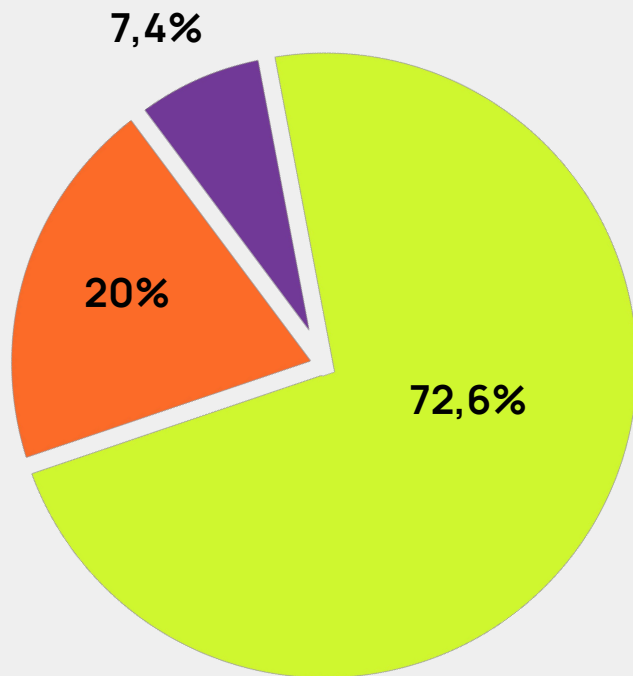
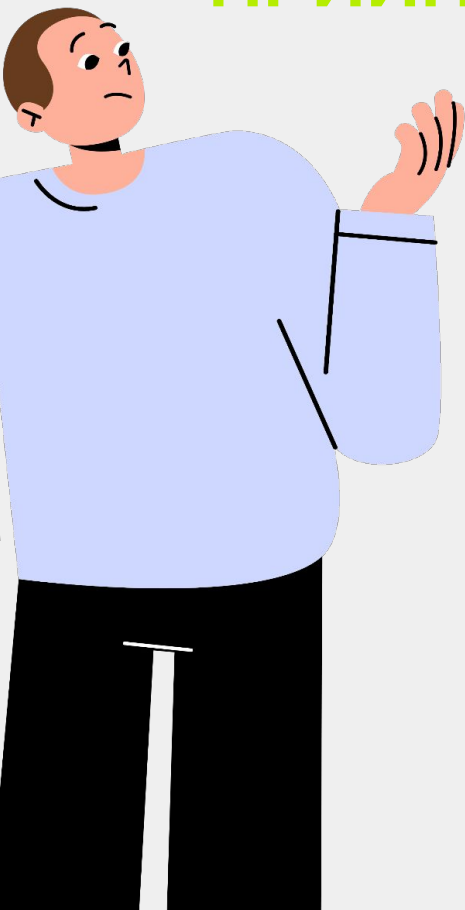
Також частіше знають про токсичні стосунки ті, в кого вже не перший шлюб та ті, чиї батьки не перебувають у шлюбі. Менше знайомі – респонденти із сільської місцевості та респонденти із середньою освітою.

6 із 13 показників щодо прийнятності токсичної поведінки / дій значущо відрізняються серед чоловіків та жінок. **В усіх випадках чоловіки частіше вважають її прийнятною.**

Зокрема, прийнятними є:

- контроль за тим, як партнер(-ка) витрачає гроші – **23,4%**
- контроль того, де перебуває та з ким спілкується партнер(-ка) – **16,1%**

ПРИЙНЯТНІСТЬ ТОКСИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Повне **несприйняття** токсичних стосунків характерно для **7,4%** респондентів, більшість опитаних (**72,6%**) є **частково толерантними до токсичності**, а **кожен п'ятий (20,0%)** є **толерантним до токсичної поведінки** партнера (-ки).

Для отримання числового вираження прийнятності токсичних проявів на основі відповідей щодо наведених тверджень розраховано індекс толерантності до токсичності. Детальніше – у повному тексті результатів дослідження

ПОШИРЕНІСТЬ ТОКСИЧНИХ СТОСУНКІВ

Кожна п'ята жінка (21,7%) інколи відчувала небезпеку з боку чоловіка;

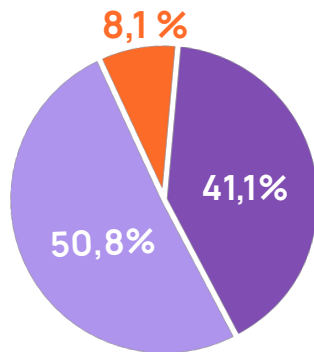

Кожній шостій (17,4%) чоловік іноді погрожував нанесенням тілесних ушкоджень;

Кожній одинадцятій (9,1%) – забороняв навчатися чи працювати.

Токсичний тип стосунків є розповсюдженим через те, що він не завжди добре розпізнається. Нерозпізнавання токсичності в стосунках частково відбувається через вкорінені установки щодо гендерної нерівності

Розрахунки показують, що **нетоксичними можна назвати стосунки 41,1%** респондентів, у половини опитаних **(50,8%) стосунки можна вважати токсичними**, а у **8,1% – навіть насильницькими.**

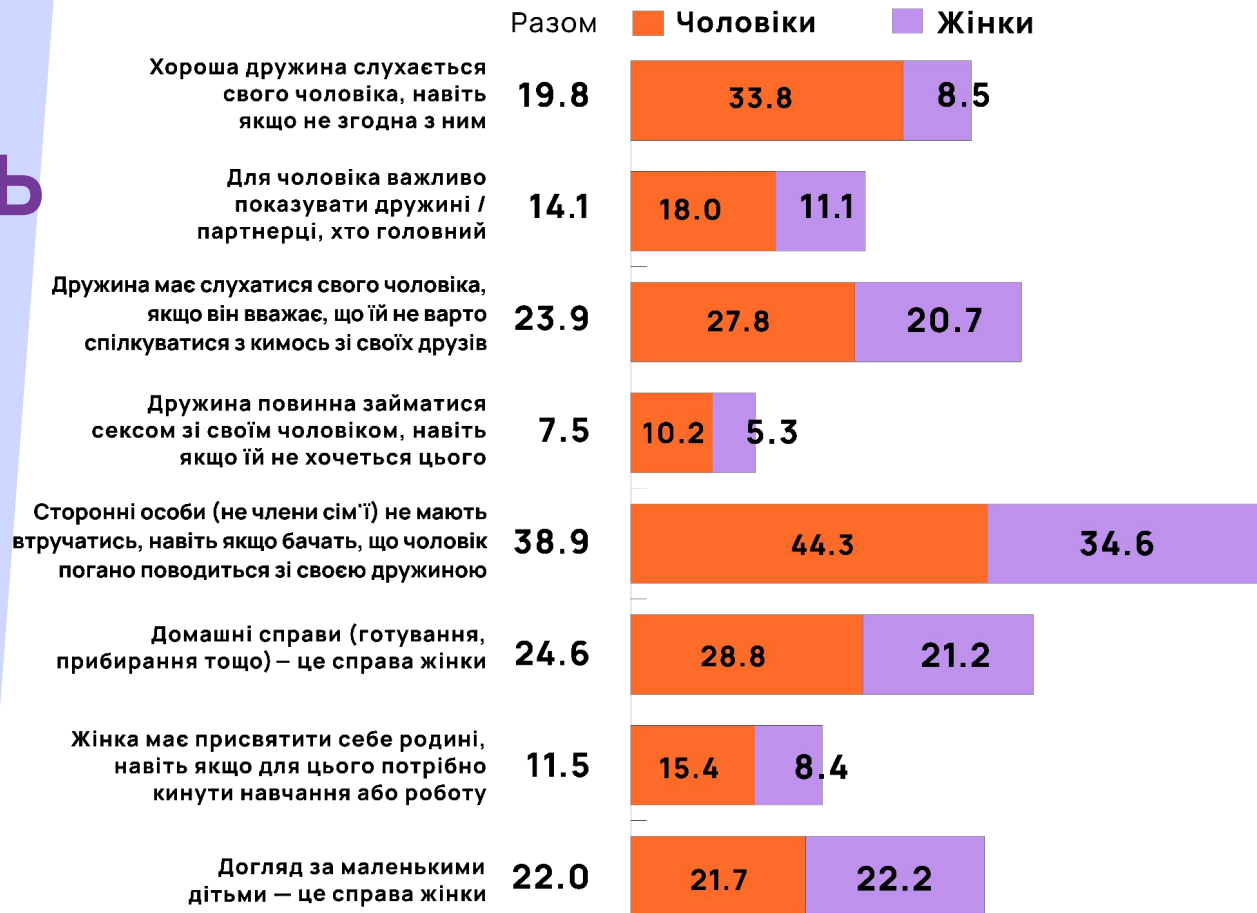
Поширеність токсичних стосунків **не пов'язана з віком та етапом шлюбного життя**. Проте існує зв'язок **матеріального становища опитаних з поширеністю токсичних стосунків**. Краще матеріальне становище пов'язано з більшою поширеністю нетоксичних подружніх стосунків, а низький дохід – із поширеністю насильницьких стосунків.

ГЕНДЕРНА НЕРІВНІСТЬ

Чоловіки частіше погоджуються з ідеями гендерної нерівності (чоловіки – **25,0%**, жінки – **16,5%**)

Серед тих, хто толерує токсичні прояви у стосунках, погодження з ідеями гендерної нерівності зустрічається набагато частіше.

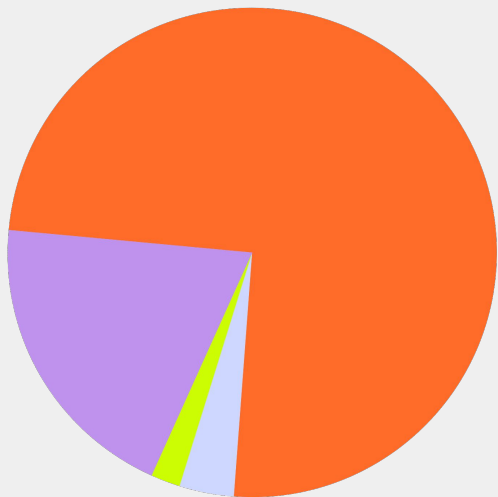

КРИВДНИКИ ТА ПОСТРАЖДАЛІ

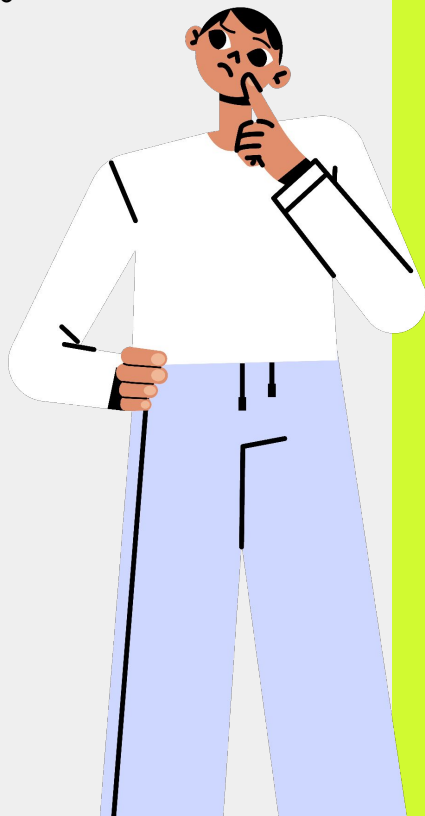

ПАТЕРНИ ПОВЕДІНКИ

Середня частота аб'юзивних дій за відповідями респондентів/-ок, %

73,1	Раніше робив/ла так, зараз вже не роблю	3,5	Ніколи
19,1	Весь час/часто	1,8	Іноді

Найбільш поширені аб'юзивні дії, щодо яких респонденти(-ки) зізнаються, що іноді вчиняють їх:

- контроль грошових витрат (40,4%)
- контроль спілкування партнера(-ки) (39,6%)

Кожен **дев'ятий респондент** (11,4%) відмітив, що раніше (але не зараз) міг **дати ляпаса, вдарити рукою, ногами, штовхнути, кинути речі тощо.**

Глибинні інтерв'ю

Тільки **2 з 24-х** учасників висловили думку про те, що **винним є той, хто кривдить**. Лише **2 з 12-ти** чоловіків прямо **визнали неприпустимість примусу дружини до сексу.**

ДІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ

У випадку конфлікту:

- **51,2%** – спокійно все обговорюють з партнером;
- **33,5%** – вирішують конфлікт за допомогою уникнення контакту;
- **27,9%** – дають волю емоціям, можуть кричати, плакати;
- **27,6%** – припиняють розмовляти, допоки хтось не вибачиться;

58,2% респондентів вказали, що вони б хотіли дізнатися про те, як будувати та підтримувати здорові стосунки та розв'язувати проблеми токсичних стосунків (**62,2% жінок та 53,2% чоловіків**).

Поведінка постраждалих у відповідь на дії кривдника, %

